

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**БЕРДАҚ НОМИДАГИ ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

ЮРИДИКА ФАКУЛЬТЕТИ

Реферат

**Мавзу: Ижро иши юритишда таржимоннинг иштироки. Ижро
иши юритишда холисларнинг иштироки. Ижро иши юритишда
мутахассисларнинг иштироки**

Таёрлаган: Тўрениязов Ж

Қабул қилган: Нажимов М.

Нукус – 2010

Ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар доирасига ижро ишининг якунидан манфаатдор бўлмаган, лекин ижро ҳужжатини сифатли, тўлиқ ва ўз вақтида ижро этиш учун иштироки талаб етиладиган шахслар ҳам киради. Бундай шахслар таржимонлар, холислар ва мутахассислардир.

Қонун ижро иши юритишда таржимон иштирок этиши мумкинлигини назарда тутди. **Таржимон** – бу ижро ҳаракатлари амалга ошириладиганда ижро иши юритиладиган тилни билмайдиган шахсларга таржимани таъминлаш учун ижро иши юритишга жалб етиладиган шахсдир.

Таржимонга қўйиладиган асосий талаблардан бири шуки, таржима учун зарур бўлган тилларни биладиган ҳар қандай вояга етган, муамолага лаёқатли жисмоний шахс таржимон бўлиши мумкин. Таржимон сифатида ижро иши юритиш иштирокчилари билан қариндошчилиги бўлган ёки уларга бўйсунадиган шахслар, ижро иши юритишда тараф бўлган юридик шахсларнинг ходимлари, шунингдек ижро иши юритишнинг якунидан бевосита ёки билвосита манфаатдор бўлган шахслар жалб етилиши мумкин эмас.

Таржимоннинг ижро иши юритишда қатнашишига процессуал асос бўлиб суд ижрочисининг таржимон тайинлаш тўғрисидаги қарори ҳисобланади. Суд ижрочиси таржимоннинг шахсини текширади ва таржимонни тайинлаш тўғрисидаги қарорда таржимоннинг фамилияси, исми-шарифи, фуқаролиги, яшаш жойи, ижро иши юритишдаги тарафлар билан ўзаро муносабати ҳақидаги маълумотларни кўрсатади.

Ижро ҳаракатларини бошлаш олдидан суд ижрочиси таржимонни била туриб нотўғри таржима қилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда жавобгар бўлиши ҳақида огоҳлантиради.

Ижро ҳаракатларини амалга оширишда таржимон суд ижрочисининг барча топшириқлари ва баёнотларини ҳамда ижро иши юритишда иштирок этаётган бошқа шахсларнинг билдирган фикр - мулоҳазаларини таржима қилади. Ижро ҳаракатини амалга ошириш жараёнида тузилган тегишли

хужжат манфаатдор шахснинг талабига кўра ёзма равишда таржима қилинади.

Таржимон рад этилиши мумкин. Таржимонни рад этиш тўғрисидаги масала суд ижрочиси томонидан ҳал этилади. Суд ижрочиси таржимонни рад этиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиб, асослантирилган қарор чиқаради. Бу қарор катта суд ижрочиси томонидан тасдиқланиши лозим.

Қонунга кўра, таржимон ўз меҳнати учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга бўлиб, бу ҳақ ижро ҳаракатларини амалга ошириш харажатларига киритилади.

Ижро иши юритишда холис – бу ижро ҳаракатларини амалга оширишда иштирок этиш учун таклиф қилинган, ижро ҳаракатларини амалга оширишда белгиланган қонуний тартиб-тамойилларига риоя этилганлигини ва тегишли ҳужжатда қайд этилган ҳаракатларнинг содир этилганлик фактини тасдиқлайдиган шахсдир.

Ижро иши юритишда холисларнинг иштироки мажбурий ёки факул'татив бўлиши мумкин. Қонуннинг 18-моддаси 1 қисмида ижро иши юритишда қайси ҳолларда холисларнинг иштироки *мажбурийлиги* назарда тутилган. Қарздорнинг хоналари ва омборларини очиш, мол-мулкни кўздан кечириш, хатлаш, олиб қўйиш ва бериш билан боғлиқ ижро ҳаракатларини амалга оширишда холислар иштирок этиши шарт. Ижро иши юритишда холисларнинг иштироки *факул'тативлиги* шуни англатадики юқорида кўрсатилганлардан бошқа ҳолларда, холислар суд ижрочисининг ихтиёрига кўра чақирилади.

Холислар сифатида ижро ҳаракатларини амалга оширишдан манфаатдор бўлмаган ва ўзаро ёки ижро иши юритиш иштирокчилари билан қариндош бўлмаган, бир-бирига бўйсунмайдиган ва бир-бирини назорат қилмайдиган вояга етган ҳар қандай муомалага лаёқатли жисмоний шахслар таклиф этилиши мумкин. Холислар икки кишидан кам бўлмаслиги керак.

Суд ижрочиси ижро ҳаракатларини амалга оширишда холисларни жалб етган тақдирда, у холисларнинг шахсини (фамилияси, исми-шарифи,

фукаролиги, яшаш жойи, қарздор ва ундирувчи билан ўзаро муносабати ва бошқалар) текширади ва бу маълумотларни ижро ҳаракатларини амалга ошириш жараёнини ўзида акс еттирувчи тегишли ҳужжатга киритади.

Холислар иштирок етадиган ижро ҳаракатлари бошланишидан олдин суд ижрочиси уларга ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтиради.

Холис ўзининг қандай ижро ҳаракатларини амалга ошириш учун таклиф қилинганлигини, улар қандай ижро ҳужжатларига асосан амалга оширилаётганлигини билишга, амалга оширилган ижро ҳаракатлари бўйича фикр-мулоҳазалар билдиришга ҳақли. Холисининг мулоҳазалари тегишли ижро ҳаракатлари далолатномасига киритилиши лозим. Холисининг истагига биноан бундай мулоҳазалар унинг ўз қўли билан ёзилиши мумкин. Холис тегишли ижро ҳаракати далолатномасида ўзи иштирок етган ижро ҳаракатлари амалга оширилганлигини, уларнинг мазмуни ва натижаларини ўз имзоси билан тасдиқлайди.

Холислар ўз мажбуриятларини бажаришлари муносабати билан ўзлари қилган ҳаражатлари қопланишини талаб қилиш ҳуқуқига эгадирлар. Мазкур ҳаражатлар ижро ҳаракатларини амалга ошириш ҳаражатларига киритилади.

Ижро иши юритишда мутахассиснинг иштироки ҳуқуқий тартиб тамойилларни амалга оширишда махсус билимлардан фойдаланишнинг шакли бўлиб, кўпгина ҳолатларда уларнинг иштирокига зарурият пайдо бўлади. Қонунга кўра, ижро ҳаракатларини амалга ошираётганда юзага келадиган, махсус билимларни талаб қиладиган масалаларни тушунтириб бериш учун суд ижрочиси ўз ташаббусига ёки тарафларнинг илтимосига биноан ўзининг қарори билан мутахассис, зарурият бўлганда эса бир неча мутахассисларни тайинлаши мумкин.

Ижро иши юритишда иштирок этувчи мутахассисларга қонун бир қатор талабларни қўйади. Мутахассис зарур билимларга эга бўлиши керак. Бу унинг маълумоти, иш тажрибаси, эгаллаб турган лавозими ҳамда малакасини тасдиқловчи ҳужжатлар билан тасдиқланиши мумкин.

Мутахассис ишнинг якунидан манфаатдор бўлмаслиги, агарда бундай ҳолатлар бўлган тақдирда ўзини ўзи рад этиши керак. Мутахассис суд ижрочисининг чақируви бўйича келиши, қўйилган масалалар юзасидан ҳолисона хулоса бериши, ўзи бажараётган ҳаракатларни тушунтириб бериши шарт.

Мутахассис суд ижрочисининг назорати остида юридик аҳамиятга эга бўлган маълум ҳаракатларни бажаради. Чунончи, мутахассис суд ижрочисига баъзи саволларни ҳал этишга ёрдам қилади (масалан, қарздор мулкани баҳолаш) ва тўғри қарор қабул қилишга ёрдамлашади. Мутахассиснинг хулосаси ёзма равишда берилиши ва унинг имзоси билан тасдиқланиши лозим.

Мутахассис иштирок этаётган ижро ҳаракатларини бошлашдан аввал суд ижрочиси мутахассиснинг шахсини текшириши ва унинг зарур билимларга эга эканлигини ҳамда ундирувчи ва қарздор билан муносабатларини аниқлаши лозим. Суд ижрочиси мутахассисга унинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтиради ва хулоса беришни рад етганлик ёки бош тортганлик ёхуд била туриб ёлғон хулоса берганлик учун жавобгарлик ҳақида огоҳлантиради. Бу тегишли ижро ҳаракатини амалга ошириш тўғрисидаги далолатномада қайд етилиб, мутахассиснинг имзоси билан тасдиқланади.

Мутахассис рад этилган тақдирда бу масала суд ижрочисининг асослантирилган қарори билан ҳал етилади. Қарор катта суд ижрочиси томонидан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунига кўра, мутахассис ижро ҳаракатларини амалга ошириш билан боғлиқ бажарган иши учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга. Бу ҳақ ижро ҳаракатларини амалга ошириш харажатларига киритилади.

Махсус адабиётлар

1. Валеев Д.Х. Исполнитель'ное производство: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2008.
 2. Валеев Д.Х. Комментарий к Федерал'ному закону “Об исполнитель'ном производстве”: научно-практический с постатейными материалами. – СПб.: Питер, 2003, 2004.
 3. Исполнитель'ное производство. – 3-е изд., доп. и перераб. / Под ред. Я.Ф.Фархтдинова. – СПб.: Питер, 2004.
- Исполнитель'ное производство. Практикум для старших судебных приставов: Учеб.пособие / Отв. ред В.В.Ярков. – М., 2000.